

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 37.016

АНГЛОМОВНА ЛЕКСИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Биконя О. П., Олійник Ю. В.

oksanabikonya@ukr.net, oliinukgulia@gmail.com

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка

Дата надходження 25.01.2018. Рекомендовано до друку 19.03.2018.

Анотація. У статті розглянуто питання формування у майбутніх вихователів англomовної лексичної компетентності. Докладно розглянуті складові англomовної лексичної компетентності: мовленнєві лексичні (рецептивні та репродуктивні) навички, лексичні знання, лексична усвідомленість. Зазначено, що для навчання англomовної лексики майбутнім вихователям треба мати власне бажання вивчати англomовну лексику, управляти системою лексичних одиниць, розширювати свої знання з лексичними одиницями, бути вмотивованим, мати англomовне оточення, розширювати знання основних стратегій роботи з лексичними одиницями, мати соціокультурні, фонові знання, систематично повторювати нові лексичні одиниці та систематично працювати над мовною здогадкою. У статті визначено групи вправ у межах відповідної системи вправ для навчання англomовної лексики. Було визначено, що система вправ містить вправи для оволодіння рецептивними лексичними навичками, вправи для оволодіння репродуктивними лексичними навичками і вправи для оволодіння рецептивно-репродуктивними лексичними навичками.

Ключові слова: англomовна лексична компетентність, навички, знання, лексична усвідомленість, майбутні вихователі.

Быконя О. П., Олейник Ю. В. Национальный университет "Черниговский коллегіум" имени Т. Г. Шевченко

Англоязычная лексическая компетентность будущих воспитателей

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы формирования у будущих воспитателей англоязычной лексической компетентности. Подробно рассмотрены составляющие англоязычной лексической компетентности: навыки, знания, лексическая осознанность. Отмечено, что для обучения англоязычной лексики будущим воспитателям надо иметь желание изучать англоязычную лексику, управлять системой лексических единиц, расширять свои знания с лексическими единицами, быть мотивированными, иметь англоязычное окружение, расширять знания основных стратегий работы с лексическими единицами, иметь социокультурные, фоновые знания, систематически повторяют новые лексические единицы и систематически работают над языковой догадкой. В статье определены группы упражнений в рамках соответствующей системы упражнений по обучению англоязычной лексики. Было определено, что система упражнений включает упражнения для овладения рецептивными лексическими навыками, упражнения для овладения репродуктивными лексическими навыками и упражнения для овладения рецептивно-репродуктивными лексическими навыками.

Ключевые слова: англоязычная лексическая компетентность, навыки, знания, лексическая осознанность, будущие воспитатели.

**Bykonya O., Oliynyk Yu. National University "Chernihiv Collegium" named after T. G. Shevchenko
English lexical competence of nursery teachers**

Abstract. Introduction. A problem of studies of foreign lexics is in the spotlight of Ukrainian and foreign scientists. The article shows the analyses of this problem by the researchers of different spheres. **Purpose.** The article deals with the formation of prospective nursery teachers English lexical competence. **Methods.** Reviewing the studies on methodological problems of teaching lexics at school and higher institutions abroad and in Ukraine. The components of English lexical competence: skills, knowledge, lexical awareness are considered. **Results.** For teaching English to the prospective nursery teachers they need to have their own desire to learn English, to manage the system of lexical units, to expand their knowledge with lexical units, to be motivated, to have an English-speaking environment, to expand the knowledge of the basic strategies of working with lexical units,

to have socio-cultural background knowledge, revise the new lexical units and work on a linguistic guess systematically. The article defines a group of exercises to create an appropriate exercise system for teaching English lexics. Creating a system of exercises for the formation of prospective nursery teachers English lexical competence, it is necessary to take into account the components of English lexical competence: the interaction of relevant skills, knowledge and lexical awareness. **Conclusion.** To sum up, it has been determined that the appropriate system of exercises should include exercises for the receptive lexical skills acquisition. These exercises should be aimed at grouping lexical units on a certain attribute; determining the meaning of the given words by word-building elements; understanding the meaning of the words from the context; making words with an opposite meaning; mastering receptive-reproductive lexical skills by listening to the text and writing down the words according to a certain situation etc.

Key words: English lexical competence, skills, knowledge, lexical awareness, prospective nursery teachers.

Постановка проблеми. Сучасний стан міжнародних зв'язків України, її інтеграція до європейського та світового простору зумовлюють розглядати вивчення іноземних мов, зокрема англійської, для навчання майбутніх вихователів як важливий та необхідний засіб міжкультурного спілкування. Запорукою успішного володіння англійською мовою (АМ) є достатній рівень володіння майбутніми вихователями лексичною компетентністю (ЛК) як складової англomовної комунікативної компетентності.

Правильне вживання лексики та насичений словниковий запас – це ключ до вільного англomовного спілкування. Добір того чи іншого засобу введення нових лексичних одиниць зумовлюється характером лексичної одиниці (ЛО), змістом поняття, яке вона передає, етапом навчання, рівнем мовленнєвої підготовки студентів до роботи у ДНЗ.

Володіння англomовною ЛК дасть змогу майбутнім вихователям закладів вищої освіти під час їхньої професійної діяльності спілкуватися з іноземними колегами та підвищувати свою кваліфікацію шляхом самоосвіти. Майбутні вихователі будуть спроможні читати англomовну неадаптовану педагогічну літературу, аналізувати методичну літературу та передовий педагогічний досвід мовою оригіналу, листуватися з іноземними колегами-вихователями і здійснювати обмін педагогічним досвідом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема навчання іншомовної лексики перебуває в центрі уваги вітчизняних і зарубіжних учених. Її розроблення здійснюється в таких напрямках, як: визначення лінгводидактичних принципів добору активного (продуктивного) та пасивного (рецептивного) словника для різних вікових груп в умовах шкільного і вищого навчання (В. Бухбіндер, Л. Василенко, С. Калініна, В. Кондратьєва, М. Латушкіна, І. Рахманов, В. Сокирко, Л. Якушина, S. Eggert, H. Casper-Nehne, P. Lorenzen, D. Krohn та ін.); способів рецептивного засвоєння іншомовної лексики для читання суспільно-політичних, науково-популярних, країнознавчих та художніх текстів (Н. Баранова, І. Фельснер, С. Фоломкіна, Г. Харлов, F. J. Hausmann, L. Legenhausen, D. Wolff та ін.) і сприйняття їх змісту на слух (М. Базіна, Н. Бичкова, М. Вайсбурд, С. Захарова, К. Hegyes, I. Schreiter, G. Solmecke та ін.); визначення форм запам'ятовування іншомовної лексики для її активного вживання в мовленні (М. Бурлаков, Ю. Гнаткевич, Б. Чуйков, О. Шапов, П. Яхно, U. Rampillon, C. Schouten-van Parreren та ін.); методів репродуктивного і продуктивного засвоєння вільних та стійких словосполучень для вдосконалення усно-мовленнєвих умінь (П. Гурвич, В. Коростельов, Ю. Кудряшов, З. Кузьменко, О. Стеценко, О. Тарнопольський, Н. Форкун, W. Bögner, P. Kühn, B.–D. Müller та ін.).

Проблема формування іншомовної ЛК досліджувалась у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як В.О. Артемов, Л.В. Банкевич, І.В. Баценко, І.М. Берман, В.А. Бухбіндер, В.Г. Вишнякова, В.Є.Горбачов, Ю.В. Гнаткевич, О.Ю. Долматовська, О.П. Петрашук, Ю.О. Семенчук, С.М.Степащенко, О.Б. Тарнопольський, С.П. Шатілов, R. Carter, M. McCarthy, R. Ellis, M. Lewis, L. Taylor та інші.

Незважаючи на значну кількість досліджень, поза увагою залишається одне з важливих питань сучасної освіти – формування у майбутніх вихователів англomовної ЛК.

Отже, метою статті є обґрунтування формування у майбутніх вихователів англomовної ЛК, визначення вимог до рівня володіння їх англomовною ЛК протягом чотирьох років навчання АМ у закладах вищої освіти.

Згідно з дослідженнями С. В. Смоліної, **лексична компетентність** – це здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та лексичної усвідомленості (Бігич та ін., 2013, с. 215). Успішність формування ЛК залежить від рівня сформованості лексичних навичок, обсягу отриманих і засвоєних знань про лексичну сторону мовлення і динамічної взаємодії цих складових на основі загальної мовної і лексичної усвідомленості (Бігич та ін., 2013, с. 215). Активна робота з оволодіння майбутніми вихователями англomовною ЛК має здійснюватися протягом усіх років навчання та тривати після закінчення закладу вищої освіти під час роботи у закладі вищої освіти. Сформованість у них ЛК уможливить участь у фахових науково-практичних конференціях, семінарах і тренінгах.

Компонентами ЛК згідно з останніми дослідженнями у цій галузі є лексичні навички та знання і лексична усвідомленість.

Лексична навичка – це автоматизована репродуктивна / рецептивна дія, що забезпечує правильне лексичне оформлення власного мовлення та адекватне сприйняття лексичного оформлення мовлення інших та розширення іншомовного словникового запасу (Бігич та ін., 2013, с. 216; Николаенко, 1999, с. 3).

За С. П. Шатиловим, рецептивні мовленнєві лексичні навички – це навички інтуїтивно-правильного впізнавання і розуміння іншомовної лексики на основі наявності в студентів лексичних зв'язків між зорово-графічною формою слова і пригадуванням його значення в безпосередньому зв'язку з іншими словами (Шатилов, 1986, с. 109). Рецептивні лексичні навички ґрунтуються на дискурсивно-аналітичних діях (Чичкова, 2003, с. 29; Шатилов, 1986, с. 109), щоб відтворити значення чи трактування лексичної одиниці (ЛО). В англomовному усному та писемному мовленні це – автоматизоване сприймання й розуміння ЛО на впізнавання, диференціації та ідентифікації усної і письмової форм ЛО; співвіднесення ЛО з відповідним об'єктом чи явищем; обґрунтованої здогадки про значення ЛО (Бігич та ін., с. 216).

Згідно з І. П. Задорожною, **репродуктивні навички** – це навички правильного вживання іншомовної лексики в різних ситуаціях відповідно до реестру мовлення, а аналітичний характер оволодіння цими навичками передбачає аналіз ЛО з погляду їх сполучуваності, імпліцитної соціокультурної інформації тощо, про що йтиметься далі (Задорожна, 2011). В усному чи писемному англomовному мовленні це автоматизоване вживання ЛО, яке передбачає виклик ЛО із довготривалої пам'яті; відтворення ЛО у зовнішньому мовленні; миттєве сполучення ЛО з іншими словами, що утворюють синтагму і фразу за правилами лексичної сполучуваності; добір відповідного стилю (офіційний/неофіційний) (Задорожна, 2011, с. 216).

Оскільки мовленнєві лексичні навички лежать в основі усіх видів мовленнєвої діяльності, тому слід формувати у майбутніх вихователів англomовні лексичні навички говоріння, читання, перекладу, аудіювання та письма.

Ці навички – автоматизовані, гнучкі та стійкі. Їх необхідно формувати поетапно.

Щодо **лексичних знань**, то це є відображенням у свідомості результату пізнання лексичної системи ІМ у вигляді поняття про цю систему і правил користування нею (Задорожна, 2011, с. 216). До лексичних знань відносять знання усної і письмової форм слова; їх семантики; відносної цінності слова або його здатності мати антоніми, синоніми, омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість; синтаксичної і лексичної сполучувальної цінності слова; правил словотвору (складання слів, конверсії тощо); типів словників; основних понять, пов'язаних зі структурою слова: корінь, префікс, суфікс; схожості та/або розбіжності у лексичних системах рідної та англійської мов (Задорожна, 2011, с. 216).

Важливим компонентом ЛК є **лексична усвідомленість**. Це складова загальної мовної усвідомленості явищ мови і мовлення, а також власного оволодіння англomовною комунікативною компетентністю (Задорожна, 2011, с. 216). Оскільки навчання англomовної лексики є засобом навчання усіх видів мовленнєвої діяльності, то і під час розроблення системи вправ для навчання лексики нам необхідно враховувати один або всі види мовленнєвої діяльності, тобто взаємозв'язок мови і мовлення. Мовна усвідомленість пов'язана із процесами взаємодії лексики, фонетики і граматики у мовленні, із лінгвістичною спостережливістю, здатністю до узагальнення результатів спостережень у вигляді вербальних і схематизованих правил, здатністю здійснювати контроль під час використання слів у процесі спілкування (Задорожна, 2011, с. 216).

Лексична усвідомленість передбачає здатність реєструвати, розпізнавати, синтезувати англomовну ЛО та вставляти її у контекст мовлення; узагальнювати свої результати як вербально, так і схематично; знати закономірності утворення цієї ЛО і функціонування її у реченні/мовленні; вміти продукувати ЛО у контексті мовлення; порівнювати та аналізувати ЛО у рідній та в англійській мовах; корелювати й аналізувати свої лексичні прогалини та помилки, доходити висновків; аналізувати причини виникнення лексичних помилок; здійснювати контроль щодо використання ЛО у процесі усного та писемного англomовного спілкування.

Для розроблення методики навчання майбутніх вихователів з оволодіння ЛК нам необхідно враховувати положення сучасної психології, лінгвістики, методики навчання ІМ.

Згідно з дослідженнями Дж. Атчінсона, людина має системний і високоорганізований словниковий запас (Aitchison, 1990, р. 7). Отже, виникає необхідність управляти цією системою ЛО, розширювати їх під час навчання в університеті.

Також треба враховувати, що ЛК взаємопов'язана з лінгвосоціокультурною компетентністю. Лексика є носієм фонових знань чи соціокультурної інформації, національно-специфічних явищ культури інших країн (Николаенко, 1999, с. 22).

Для кращого запам'ятовування та стимулювання роботи студентів, згідно з І.П. Задорожною, потрібно навчати їх пошуку та аналізу імпліцитної лінгвосоціокультурної інформації, яка є в словах і може бути зумовлена історичними /культурними фактами, впливом сучасних умов життя тощо (Задорожна, 2011).

Систематична робота над мовною здогадкою сприяє розширенню потенціального словника та поглибленню розуміння мови як суспільного явища (Николаенко, 1999, с. 99). Під час навчання студентів англomовної лексики враховуємо систематичну роботу над мовною здогадкою, яка сприяє розширенню потенціального словника та поглибленню розуміння мови як суспільного явища (Рогова, Рабинович и Сахарова, 1991, с. 99).

Через велику кількість лексичного матеріалу, а саме ЛО, для запам'ятовування, слідом за І.П. Задорожною (2011), підкреслюємо важливість постійного повторення вивчених ЛО.

Для покращення знань, навичок, з метою розширення подальших професійних можливостей, майбутнім вихователям необхідно стимулювати *ініціативне розширення словника*. Це зумовлюється пізнавальними потребами студентів. Для того щоб ініціативно розширити англomовний словник, треба ставити перед майбутніми вихователями конкретні цілі щодо оволодіння студентами англomовною ЛК, моделювати значущі умови, програмувати дії з оволодіння відповідною лексикою, налагоджувати контроль за ходом виконання визначених дій, оцінювати результати роботи над лексикою, здійснювати корекцію власних дій (відповідно до структури саморегуляції діяльності) (Задорожна, 2011; Киселевская, 2005; Локша, 2002).

Для навчання англomовної лексики майбутнім вихователям слід мати власне бажання вивчати англomовну лексику, управляти системою ЛО, розширювати свої знання з ЛО, бути вмотивованими, мати англomовне оточення, розширювати знання основних стратегій роботи з ЛО, мати соціокультурні, фонові знання, систематично повторювати нові ЛО та систематично працювати над мовною здогадкою.

Відповідно до Програми з англійської мови для університетів/інститутів (2001) та Загальноєвропейських рекомендацій майбутні вчителі та вихователі АМ до кінця навчання у закладі вищої освіти мають оволодіти кількістю слів не менше 5500-6000, щоб бути спроможними вступити до магістратури, тобто скласти вступні іспити і навчатися у магістратурі.

Розглянемо вимоги до рівня володіння майбутніми вихователями АМ англомовною ЛК на кожному курсі навчання.

Передбачається, що в межах тематики, зазначеної у Програмі, наприкінці **I курсу** студент має використовувати у своєму усному та писемному мовленні приблизно 1000-1500 нових ЛО (Ніколаєва, Соловей і Головач, 2001, с. 54-55). Ці ЛО є стилістично нейтральними, вживаними у мовленні, з високим ступенем сполучуваності. Студенти мають *знати* не тільки форму та значення цих нових ЛО, їхні словотворчі суфікси і префікси, а й як вживати вивчені ЛО.

Знання у складі англомовної ЛК відіграють вагомую роль, але центральною ланкою у навчанні англомовного спілкування є *формування рецептивних і репродуктивних лексичних навичок*: впізнавати і розуміти ЛО як усно, та і письмово; здогадуватися про значення англомовних ЛО за допомогою контексту та за аналогією у рідній та іноземній мовах; диференціювати подібні за звучанням і написанням ЛО; правильно поєднувати слова в синтагмах і реченнях та добирати ЛО відповідно до комунікативного наміру.

На **II курсі** студенти мають оволодіти не менше 2000-2500 ЛО згідно з тематикою курсу (Ніколаєва, Соловей і Головач, 2001, с. 71). Студенти повинні *знати форму і значення цих нових слів*, морфологічну будову ЛО, омоніми, антоніми, синоніми вивчених слів. Вони мають впізнавати і розуміти вивчені ЛО в усному та писемному мовленні; здогадуватися про значення ЛО за допомогою контексту; робити морфологічний аналіз незнайомих ЛО, щоб здогадатися про їхні значення; використовувати вивчені ЛО в усному і писемному мовленні; перефразувати слова, щоб уникнути повторів; добирати антоніми, синоніми тощо.

Наприкінці **III курсу** студенти мають використовувати ще 800-1000 ЛО (Ніколаєва, Соловей, Головач, 2001, с. 85). Їм слід знати, окрім тематичних ЛО, ще й педагогічні терміни, способи словотворення та як їх використовувати у своєму мовленні.

Щодо формування рецептивних і репродуктивних лексичних навичок, це – впізнавати і розуміти вивчені ЛО в усному та писемному мовленні; впізнавати і розуміти вивчені педагогічні терміни як усно, так і письмово; висловлюватися на складні теми шляхом перефразування; добирати вислови або альтернативні стратегії; використовувати вивчені ЛО, у тому числі й педагогічні терміни, під час продукування усного і писемного тексту.

До кінця **IV курсу** передбачається вільне володіння ще 1000 ЛО (Ніколаєва, Соловей, Головач, 2001, с. 98). Студентам слід знати форму і значення цих нових ЛО згідно з тематикою курсу, широкий обсяг лінгвістичних і педагогічних термінів; синоніми й антоніми, які використовуються в усному та письмовому мовленні в офіційній, розмовній та літературній мовах. Це дасть змогу майбутнім фахівцям коректно вживати ЛО згідно з контекстом, реєстром і стилем мовлення. Вони мають висловлюватися на складні теми шляхом перефразування; добирати вислови або альтернативні стратегії; вільно вживати ідіоматичні вислови, колоквіалізми, лінгвістичні і педагогічні терміни як в усному, так і в писемному мовленні, в літературній або розмовній мові, офіційно та неофіційно тощо.

Отже, результатом оволодіння англомовною ЛК протягом навчання має бути вільне володіння широким спектром ЛО, в тому числі ідіоматичних зворотів, фразеологізмів, лінгвістичних і педагогічних термінів тощо для вільного усного та писемного спілкування АМ.

Під час навчання студентів англомовної лексики нам необхідно враховувати й те, що вони у подальшому самі навчатимуть АМ у закладі освіти, а саме у дитячих садках, ДНЗ комбінованого, інтернатного типу, центрах розвитку дитини тощо. Згідно з базовим компонентом дошкільної освіти (Богуш, Беленька і Богінч, 2012) та з програмою Т. М. Шкваріної (Шкваріна, 2009)

майбутні вихователі мають бути добре обізнаними з англомовною лексикою згідно з програмними вимогами кожного року навчання дітей у ДНЗ. Так, майбутній фахівець повинен мати англомовний збалансований словниковий запас із різних освітніх ліній: “Особистість дитини”, “Дитина в соціумі”, “Дитина у природному довкіллі”, “Гра дитини”, “Дитина у світі культури”, “Дитина у сенсорно-пізнавальному просторі”. Також ми враховуємо і той факт, що майбутні вихователі мають бути спроможні використовувати свій лексичний запас під час рольових ігор і дискусій з іноземними колегами.

Висновки. Таким чином, під час створення системи вправ для навчання майбутніх вихователів англомовної лексики будемо враховувати компоненти англомовної ЛК: взаємодії відповідних навичок, знань та лексичної усвідомленості.

До системи вправ необхідно включити вправи для:

1) *оволодіння рецептивними лексичними навичками.*

Це мають бути вправи некоммуникативні або умовно-коммуникативні; рецептивні; з повним керуванням; з рольовим ігровим компонентом або без рольового ігрового компонента; з опорою або без опор; індивідуальні/парні/колективні на групування ЛО за певною ознакою (наприклад словотворчою); визначення значення наведених слів за словотворчими елементами; переклад значення ЛО рідною мовою з опорою на здогадку за відомими словотворчими елементами; прослуховування і визначення варіанта відповіді; визначення значення ідіом за компонентами; знаходження відповідності між малюнками та запропонованими словами і фразами; знаходження у тексті слів; визначення значення підкреслених у тексті слів за контекстом;

2) *оволодіння репродуктивними лексичними навичками.*

Це – некоммуникативні, умовно-коммуникативні; рецептивно-репродуктивні, репродуктивні; з повним, частковим керуванням; з рольовим ігровим компонентом / без рольового ігрового компонента; опорою / без опор; індивідуальні / парні на утворення із запропонованих слів / словосполучень; утворення слів із протилежним значенням; заповнення таблиці на основі відповідності називання зображених на малюнку предметів; заповнення пазлу/кросворду; відповідність перекладу АМ запропонованих ЛО; добір ЛО за дефініціями, синонімів, антонімів до наведених ЛО; заповнення пропусків у реченні; утворення дієслів, прикметників, прислівників від інших частин мови; заповнення пропусків словами, похідними від слів у дужках; заповнення пропусків у реченні словами (дібраними серед наведених) або самостійно дібраними словами; переклад речень з української мови на АМ, використовуючи нову лексику; утворення речення з новими ЛО;

3) *оволодіння рецептивно-репродуктивними лексичними навичками.*

Вправи на добір ЛО із запропонованих (альтернативний тест / тест множинного добору); виправлення лексичних помилок в реченнях; прослуховування тексту і записування слів згідно з певною темою / ситуацією; прослуховування тексту і заповнення пропусків ЛО; переказ прочитаного / прослуханого тексту із вживанням нових ЛО; опис, розповідь, порівняння, характеристика певних подій (усна, письмова) з використанням виучуваних ЛО; складання діалогів із використанням запропонованих ЛО; відтворення ситуації з новими ЛО, в яких вони були вжиті в прочитаному / прослуханому тексті тощо.

Перспективи подальших розвідок. Подальшими напрямками наших досліджень буде створення системи вправ для навчання майбутніх вихователів англомовної лексики на кожному курсі навчання АМ.

ЛІТЕРАТУРА

Богуш, А. М., Беленька, Г. В., Богініч, О. Л., Гавриш, Н. В., Долинна, О. П., Ільченко, Т. С., Коваленко, О. В., ... Якименко, Л. Ю. (2012). *Базовий компонент дошкільної освіти*. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київ, Україна.

- Задорожна, І. П. (2011). *Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки*. Тернопіль, Україна: Видавництво ТНПУ.
- Киселевская, Н. А. (2005). *Стили саморегуляции учебной деятельности и их формирование у студентов вуза* (Кандидатская диссертация). Иркутский государственный педагогический университет, Иркутск, Российская Федерация.
- Локша, О. М. (2002). *Коммуникативный подход к развитию сферы саморегуляции студентов в процессе обучения* (Кандидатская диссертация). Калининградский государственный университет, Калининград, Российская Федерация.
- Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Е., Гапонова, С. В., Майєр, Н. В., Ніколаєва, С. Ю., ... Шукліна, С. І. (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика*. Київ, Україна: Ленвіт.
- Николаенко, Н. В. (1999). *Инициативное расширение словаря студентами младших курсов языковых факультетов (на материале английского языка)* (Кандидатская диссертация). МГПУ, Москва, Российская Федерация.
- Ніколаєва, С. Ю., Соловей, М. І., Головач, Ю. В. (2001). *Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання)*: Вінниця, Україна: Нова книга.
- Рогова, Г. В., Рабинович, Ф. М. и Сахарова, Т. Е. (1991). *Методика обучения иностранным языкам в средней школе*. Москва, Российская Федерация: Просвещение.
- Чичкова, О. В. (2003) *Методика расширения потенциального словаря студентов старших курсов при чтении текстов* (Кандидатская диссертация). Томский политехнический университет, Томск, Российская Федерация.
- Шатилов, С. Ф. (1986). *Методика обучения немецкому языку в средней школе*. Ленинград, СССР: Просвещение.
- Шкваріна, Т. М. (2009). *Англійська мова для дітей дошкільного віку: книга для вчителя*. Київ, Україна: Шкільний світ.
- Aitchison, J. (1990). *Words in the Mind. An introduction to the Mental Lexicon*. Oxford, UK: T.J. Press Ltd.

REFERENCES

- Bohush, A. M., Byelyen'ka, H. V., Bohinich, O. L., Havrysh, N. V., dolyny, O. P., Il'chenko, T. S., Kovalenko, O. V., ... Yakymenko, L. YU. (2012). *Bazovyy komponent doshkil'noyi osvity*. Ministerstvo osvity u nauky, molodi ta sportu Ukrayiny, Kyiv, Ukrayina.
- Zadorozhna, I. P. (2011). *Orhanizatsiya samostiynoyi roboty maybutnikh uchyteliv anhliys'koyi movy z praktychnoyi movnoyi pidhotovky*. Ternopil', Ukrayina: Vydavnytstvo TNPU.
- Kyselevskaya, N. A. (2005). *Styly samorehulyatsyy uchebnoy deyatel'nosti y ykh formirovaniye u studentov vuza* (Kandydatskaya dySSERTatsyya). Vuz zashchyty, Yrkutsk, Rosсыyskaya Federatsyya.
- Loksha, O. M. (2005). *Kommunykatyvnyy podkhod k razvytyyu sfery samorehulyatsyy studentov v protsesse obucheniya* (Kandydat-skaya dySSERTatsyya). Vuz zashchyty, Ulan-Udй, Rosсыyskaya Federatsyya.
- Biych, O. B., Borysko, N. F., Borets'ka, H. E., Haponova, S. V., Mayyer, N. V., Nikolayeva, S. YU., ... Shuklina, S. I. (2013). *Metodyka navchannya inozemnykh mov i kul'tur: teoriya i praktyka*. Kyiv, Ukrayina: Lenvit.
- Nykolaenko, N. V. (1999). *Ynytsyatyvnoe rasshyrenye slovarya studentamy mladshykh kursov yazykovykh fakul'tetov (na materyale anhlyyskoho yazyka)* (Kandydat-skaya dySSERTatsyya). MHPY, Moskva, Rosсыyskaya Federatsyya.
- Nikolayeva, S. YU., Solovey, M. I., Holovach, YU. V. (2001). *Prohrama z anhliys'koyi movy dlya universytetiv / institutiv (p'yatyrichnyy kurs navchannya)*: Vinnytsya, Ukrayina: Nova knyha.

- Rohova, H. V., Rabynovych, F. M. y Sakharova, T. E. (1991). *Metodyka obuchenyya ynostrannym yazykam v sredney shkole*. Moskva, Rosсыyskaya Federatsyya: Prosveshchenye.
- Chychkova, O. V. (2003) *Metodyka rasshyrenyya potentsyal'noho slovarya studentov starshykh kursov pry chtenyy tekstov (Kandydatskaya dySSERTatsyya)*. Tomskyy polytekhnicheskyy unyversytet, Tomsk, Rosсыyskaya Federatsyya.
- Shatylov, S. F. (1986). *Metodyka obuchenyya nemetskomu yazyku v sredney shkole*. Lenyhrad, SSSR: Prosveshchenye.
- Shkvarina, T.M. *Anhliys'ka mova dlya ditey doshkil'noho viku: knyha dlya vchytelya* (2009). Kyiv, Ukrayina: Shkil'nyy svit.
- Aitchison, J. (1990). *Words in the Mind. An introduction to the Mental Lexicon*. Oxford: T.J. Press Ltd.